

М.Г. Криницький,

слухач денного факультету
магістерської підготовки ХарPI НАДУ

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ ДОСВІДУ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Розглянуто теоретичні, практичні, методологічні та організаційні аспекти управління у сфері сільського туризму в Україні, зокрема механізми стимулювання розвитку сільського туризму в європейських країнах, Польщі.

Ключові слова: сільський туризм, послуги сільського туризму, законодавча база, невідприємницька діяльність.

Сільський туризм в Україні набуває поширення, як у курортних регіонах, так і в більшості областей України. Постала потреба поєднати наявні соціально-економічні передумови, ініціативу громадських організацій з далекоглядною політикою з боку держави щодо стимулювання розвитку відпочинку на селі.

Мета статті – дослідження досвіду країн, що досягли успіхів у галузі сільського туризму, зокрема законодавства Республіки Польща, як такого, що відповідає європейським вимогам стосовно регулювання відносин у цій сфері. Необхідно з'ясувати загальні принципи яких потрібно дотримуватись при формуванні законодавства України в галузі сільського туризму.

Питання розвитку сільського туризму в Україні до цього часу лишається мало дослідженим. Методологія організації гостинності на селі перманентно досліджується протягом останнього десятиріччя. Теоретичні основи діяльності у сфері сільського туризму викладено у працях Ю. Зінька. Деякі аспекти сільського туризму та перспектив його розвитку висвітлено в краєзнавчих дослідженнях В. Петранівського та М. Рутинського. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні окреслено у статтях В. Васильєва та П. Горішевського. Проте закордонний досвід розвитку сільського туризму в Україні ще не став

предметом окремого дослідження фахівців. Це стосується, насамперед, формування законодавчого забезпечення.

Дослідження передбачає аналіз нормативно-правових документів України та Польщі, що регулюють відносини у сфері сільського туризму. Виявлення таких норм і правил, що можуть бути адаптованими до українського суспільно-економічного та правового простору.

Як назва вказаної форми діяльності у Польщі традиційно використовується словосполучення “господарська гостинність”, тоді як в Україні подібна дефініція законодавством не закріплена.

З метою підтримки селян, які бажають розпочати діяльність у сфері сільського туризму та тих, які вже надають такі послуги відпочиваючим на базі своїх господарств, на них не поширюється дія закону, нормативний текст якого містить вичерпні критерії господарської (підприємницької) діяльності та визначення понять підприємця і підприємства [2; с. 7].

При цьому право, що надає можливість вести повноцінне господарювання, але при цьому не бути обтяженим зобов'язаннями, які покладаються законодавством на решту підприємців, вимагає чіткого визначення наступних ключових понять:

– до послуг сільського туризму слід відносити надання господарями відпочиваючим в оренду кімнати (тобто не окремі місця – ліжка), окремі будинки, чи житлові причепи, місця під встановлення наметів; продажу домашніх страв; а також можуть надаватись інші послуги, які пов'язані з перебуванням у даному конкретному господарстві, тобто пов'язаних з господарською діяльністю саме у цьому господарстві;

– селянина, який має право надавати послуги з сільського туризму, слід вважати господарем, який займається сільськогосподарською діяльністю самостійно за власний рахунок і є самостійним власником сільського господарства;

– слід також розуміти, що надання послуги у сільському господарстві означає використання з цією метою землі, будівель, та інших засобів цього

господарства без зміни їх характеру та порушення їх основної функції – здійснення сільськогосподарського виробництва [5, с. 5].

Таким чином, конкретне визначення у законодавстві Польщі понять “агротуристичні послуги”, “селянин (господар)”, “сільське (селянське) господарство” надає можливість чітко відмежувати діяльність у сфері сільського туризму від інших видів туристичних послуг, які надаються у сільській місцевості, але які законодавством віднесені до сфери підприємницької діяльності.

Законодавство передбачає цілковите звільнення отриманих доходів, які отримані від здачі кімнат, від оподаткування, за таких умов:

- житловий будинок в якому здаються кімнати належить до сільського господарства;
- житлові кімнати здаються відпочиваючим, тобто не сезонним робочим, або іншим особам на тривалий термін;
- кімнати, які здаються, знаходяться у житловому будинку, а не в іншій спеціально пристосованій будівлі;
- житловий будинок знаходиться на сільській території;
- число кімнат, які здаються, не перевищує п’ять [4].

Житлові будинки господарств які надають послуги у сфері сільського туризму повинні відповідати наступним вимогам:

- наявність одного санітарного вузла з проточною водою на 15 відпочиваючих;
- спальна кімната для гостей на одну-дві особи повинна мати площу не менше 12 квадратних метрів;
- встановлений мінімальний перелік меблів;
- кімнати повинні мати електричне освітлення;
- приміщення, крім тих, які використовуються виключно в літній період, повинні бути обладнані опалювальними пристроями.

Польське законодавство не передбачає спеціальних санітарних вимог до персоналу, що залучається до діяльності в сільському туризмі. Але

відпочиваючі вправі вимагати від осіб, які виконують роботи по заміні постільної білизни та по приготуванню страв, медичну довідку про стан здоров'я.

Вимоги нормативних документів, які регулюють умови громадського харчування до умов сільського туризму не застосовуються, адже вони не стосуються продуктів споживання, які виготовляються, зберігаються і споживаються виключно у власному домашньому господарстві для задоволення власних потреб. У зв'язку з тим, що ці продукти споживаються не тільки господарями. У стадії підготовки знаходиться спеціальний нормативний акт стосовно встановлення мінімальних правил харчування відпочиваючих в агросадибах.

До будівництва і експлуатації будинків та інших споруд, які використовуються для прийому відпочиваючих застосовуються загальні протипожежні правила, які стосуються пожежної безпеки житлових будинків та інших відповідних споруд.

Причиною виникнення цивільної відповідальності може бути невиконання, або неналежне виконання умов домовленостей між сторонами а також нанесення шкоди. Така відповідальність реалізується шляхом відшкодування вартості нанесених збитків. Взаємні права та обов'язки сторін визначаються договором, укладеним між сторонами (договір може бути укладений як в письмовій так і в усній формі), законодавчо врегульовані Цивільним Кодексом. Тобто спеціальними нормативними актами відповідальність сторін при здійсненні діяльності у сфері сільського туризму не регулюється.

Страховання майна, що використовується у процесі діяльності у сфері сільського туризму та страхування ризиків та відповідальності здійснюється відповідно до чинного законодавства, що не передбачає жодних особливостей пов'язаних з цією діяльністю.

Господарі, на відміну від підприємців, звільнені від обов'язку юридичної реєстрації своєї діяльності в органах місцевої влади. Тобто,

законодавство не передбачає для здійснення цієї діяльності сільськими господарями (селянами) отримання будь-яких дозволів від органів влади. Проте господар повинен повідомити до місцевого органу влади, що він почав займатися діяльністю у сфері сільського туризму.

Нормативні акти, якими регулюються санітарно-гігієнічні умови при прийомі гостей у готелях, пансіонатах та подібних закладах до об'єктів сільського туризму не застосовуються. Санітарні умови проживання та харчування відпочиваючих повинні відповідати мінімальним умовам, які передбачені нормативними актами для помешкань та умов проживання у будинках садибного типу.

Вимоги нормативних документів, які регулюють умови громадського харчування до сільського туризму не застосовуються, адже вони не стосуються продуктів харчування, які виготовляються, зберігаються і споживаються виключно у власному домашньому господарстві для задоволення власних потреб. В зв'язку з тим, що ці продукти споживаються не тільки господарями, у стадії підготовки знаходиться спеціальний нормативний акт стосовно встановлення мінімальних правил харчування відпочиваючих в агросадибах.

Законодавство Польщі передбачає реєстрацію фізичних осіб у місцях їх постійного а також тимчасового проживання. У зв'язку з цим, господар повинен вести спеціальний журнал реєстрації в який заносить особисті дані громадянина та ідентифікаційні ознаки документа, що засвідчує особу, а також час прибуття та вибуття відпочиваючих з господарства. Встановлений спеціальний порядок реєстрації іноземців [1, с. 39].

Нормативно-правова база, що буде створена для регулювання відносин у цій, відносно новій для України, сфері діяльності сільських господарів, безперечно повинна відповідати сьогоденним реаліям українського села та повинна бути спрямована на вирішення актуальних проблем, враховуючи перспективний розвиток сільських населених пунктів, а також гармонічно вписуватись в існуюче законодавче поле України.

Визначальним є віднесення діяльності з організації відпочинку на селі до ведення особистого селянського господарства та підприємницької діяльності, що має базуватися на правових засадах залежно від наявної кількості ліжко-місць (до восьми ліжок – ведення особистого селянського господарства, прибутки від якої не повинні оподатковуватися, більше восьми ліжок – підприємницька діяльність та оподаткування згідно чинного законодавства) та достатніх умов для обслуговування відпочиваючих.

Юридичним механізмом організації відпочинку на селі мають стати законопроект “Про сільський туризм”, Закон України “Про особисте селянське господарство”, відповідні норми Податкового кодексу України.

Розвиток та підвищення ефективності діяльності місцевих осередків сільських господарів повинно стимулювати у сільських господарів формування свідомої потреби у структурній інтеграції, створення ефективних механізмів взаємодії органів державної влади з господарями.

Необхідно дослідити можливість делегування Спілці сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні, як органу фахового і громадського самоврядування, повноважень щодо розробки та впровадження загальноукраїнських стандартів сільського туризму. Це дасть можливість зробити державне регулювання максимально прозорим та передбачуваним.

Отже, враховуючи схожість проблем, які вимагають свого вирішення стосовно реформування аграрного сектора виробництва, необхідністю кардинальних змін у державній політиці щодо розвитку села з подібними проблемними питаннями в інших постсоціалістичних країнах, та накопичений позитивний досвід по їх вирішенню у Польщі, доцільно формувати законодавство України у сфері сільського туризму з максимальним врахуванням їх досвіду. Це, передусім, стосується дотримання головних принципових елементів на яких базується законодавча база регулювання сільського туризму в Польщі:

1. Чітке визначення (дефініція) в законодавстві України понять: “сільський господар (селянин, сільський газда тощо)”, “сільське, або

селянське господарство (садиба, газдівство тощо)”, “сільське, або селянське господарювання”.

2. Законодавче визнання права “сільського господаря” на “сільське господарювання” без створення юридичної особи та без набуття статусу підприємця.

3. Відмежування діяльності у сфері сільського туризму від підприємницької діяльності взагалі, а також від товарного агропромислового виробництва на селі та туристичної діяльності. При тому бути свідомим того, що сільський туризм є, й у подальшому залишатиметься органічною частиною аграрної діяльності та туристичного бізнесу в Україні.

4. Звільнення від оподаткування доходів отриманих “сільськими господарями” від надання послуг з сільського туризму.

5. Процес законодавчого регулювання та інші форми унормування діяльності у сфері сільського туризму повинні відбуватись за безпосередньої участі сільських господарів та їх громадських об’єднань. Право на визначення окремих норм і стандартів діяльності та контроль за їх дотриманням потрібно делегувати таким громадським об’єднанням.

Тільки шляхом застосування в українському законодавстві наведених вище методів та засобів, а також дотримання принципових положень правового регулювання, які витримали іспит на практиці, можливо створити стійку правову основу для повноцінного розгортання цієї форми діяльності в нашій державі.

Список використаних джерел

1. Аграрний екологічний туризм у країнах Центральної та Східної Європи: Матер. І міжнар. наук.-практ. семінару, 2004, Стрий; 2002, Стрий. – С. 38 – 43.

2. Зінько М., Кінаш Г., Дідик Я. та ін. Ще раз про сільський туризм, агро туризм, екотуризм і зелений туризм // Туризм сільський зелений (спецвипуск) – 2002. – С. 2 – 7.

3. *Krakowska T.* Przygotowanie wykwalifikowanej kadry do świadczenia usług agroturystycznych w regionie / Projekt ZPORR: Aktywizacja rolników i domowników w kierunku pozyskiwania dochodów ze źródełokołorolniczych. – Stare Pole, 2007. – 58 s.

4. Ustawa o usługach turystycznych. Minimalne wymagania co do wyposażenia dla innych obiektów świadczących usługi hotelarskie // Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich. – Режим доступу: www.minrol.gov.pl

Кривицкий Н.Г. Государственное регулирование развития сельского туризма в контексте опыта Республики Польша.

Рассмотрены теоретические, практические, методологические и организационные аспекты управления в сфере сельского туризма в Украине. Механизмы стимулирования развития сельского туризма в европейских странах, Польше в частности.

Ключевые слова: сельский туризм, услуги по сельскому туризму, законодательная база, непредпринимательская деятельность.

Krynytskyy M.G. State regulation of development of rural tourism in Ukraine in a context of experience of Poland.

The article considers theoretical, practical, methodological, and organizational aspects of the rural tourism governing in Ukraine. The mechanisms of rural tourism governing have been defined on the detailed analysis of the tourism politics in the European countries, Poland in particular.

Key words: rural tourism, services of rural tourism, legislative base, unenterprise activity.